

Óra címe	10. Együtt itthon a Kárpát-medencében
Tematikai egység	II. Egészséges élet
Kerettantervi kapcsolódás	<i>Etnikai közösségek</i> Milyen népcsoportok élnek hazánkban, illetve a környékünkön? Kik vannak többségben az országban, és kik alkotják a kisebbségeket? Én hová tartozom? Mit tudunk a magyarországi kisebbségi népcsoportokról? Milyen sajátos szokásaik, hagyományaik vannak? Gondoljátok át, hogy jó-e, ha egy országban többféle nép és többféle kultúra él egymás mellett? Milyen értékek és milyen nehézségek forrása lehet ez a helyzet?
Ajánlott időkeret	1 óra – 45 perc
Az óra anyaga	Az etnikai sokszínűség tudatosítása, elfogadtatása és értékékként való kezelése.
Az óra közvetlen célja	A szociális érzékenység fejlesztése és a személyes felelősség érzésének felkeltése.
Előzetes tapasztalat-, tudás-, értékismeret	Történelmi és irodalmi ismeretek különféle népekről, vallásokról és a társadalmi egyenlőtlenségekről. Személyes lakóhelyi tapasztalatok ugyanezekről.
Fejlesztendő képességek	A közösséghez való tartozás érzése; a különféle nemzetiségű kortársak elfogadása; közösségi normák ismerete. Nyitottság a sajátjától eltérő véleményekre; sajátjától eltérő szokások és kulturális, illetve vallási hagyományok elfogadása. Segítőkészség különféle körülmények között élők iránt; nemzetiségi és tájnyelvek iránti tisztelet.
Értékek	okosság, igazságosság, tisztelet, önzetlenség, kíváncsiság, a kulturális élet tisztelete, elfogadás, gondoskodó szeretet, tájékozottság, bizalom, felelősségtudat

1. RÁHANGOLÓDÁS		Értékek: odafigyelés, kíváncsiság, körültekintés, szeretet, hagyománytiszteltet		Időkeret: 8 perc
TANKÖNYVI KAPCSOLÓDÁS	ÓRAVEZETÉS	ÓRAI MUNKAMENET		
FELADATOK, ILLUSZTRÁCIÓK	BESZÉLGETÉS, ÓRAVEZETÉS	FOGLALKOZTATÁS	KIEGÉSZÍTŐ TARTALOM	MEGJEGYZÉSEK
	<ul style="list-style-type: none"> – Hogyan éltek az őseink a honfoglalás idején? – Milyen népcsoportokkal találkozhattak a magyarok vándorlásaik során? – Mitől függött, hogy mely törzsek kikkel szövetkeztek, és kikkel kerültek konfliktusba? – Mitől függ, hogy ki hol találja meg a helyét? (Hol érzi magát otthon?) 	<p>Egyéni gondolataalkotás – Elevenítsék fel Hunor és Magor történetét, pár szóban!</p> <p>Zenehallgatás /lehetőségfüggő/ Demjén Ferenc: Honfoglalás</p> <p>Egyéni gondolataalkotás – A sólyom szimbólum a dalban, beszéljék meg, hogy miért ez a madár vált azzá!</p> <p>Szerepjáték – Alkossanak két csoportot: honfoglalók – már ott élő nép! Védjék a területüket (verbálisan) az ott élők az újonnan érkezettekkel szemben!</p>	<p>Demjén Ferenc - Honfoglalás (...) Az úton majd néha, gondolj reám - ez a föld a tiéd, ha elmész, visszavár! Nézz rám és lásd, csillagokra lépsz, nézz rám tovább a régi szenvedés, hol a fák az égig érnek ott megérint a fény. Tudod jól, hova mérsz - de végül hazatérsz! Ref.: Szállj, szállj sólyom szárnyán három hegyen túl; Szállj, szállj ott/én várok rád, ahol véget ér az út... Úgy kell, hogy te is értsd - nem éltél hiába. Az a hely, ahol élsz - világnak világa. Az égig érő fának ha nem nő újra ága, úgy élj, te legyél - virágnak virága! Ref.: Nézz rám, s ne ígérj; Nézz rám sose félj - ha nincs hely, ahol élj - indulj hazafelé!</p>	<p>Több lehetőség is adott az órai munka felvezetésére!</p> <p>Szerepjáték közben érdekes lehet megfigyelni, hogy eszükbe jut-e a megegyezés: konszenzus, békés egymás mellett élés, terület- és munkamegosztás stb.</p>
<p>Elérni kívánt cél: A tantárgyi és kulturális ismereteiket felelevenítve foglalják össze, a magyarság őstörténetével kapcsolatos tudásukat! Értsék meg a haza és otthon kifejezés jelentőségét.</p>				

2. BÉKÉS EGYÁS MELLETT ÉLÉS		Értékek: az élet tisztelete, elfogadás, egymásra figyelés, gondoskodó szeretet		Időkeret: 10 perc
TANKÖNYV TARTALMA	PEDAGÓGUS FELADATA	ÓRAI MUNKAMENET		
FELADATOK, ILLUSZTRÁCIÓK	BESZÉLGETÉS, ÓRAVEZETÉS	FOGLALKOZTATÁS	KIEGÉSZÍTŐ TARTALOM	MEGJEGYZÉSEK
 <p>Szent István király fiának szánt intelmei: „az egynyelvű és megszokású ország gyenge és esendő”</p> <p>Tk. 28. o.</p>	<p>– Ki emlékszik arra, hogy mikor élt Vajk? Ki volt ő, más néven?</p> <p>– Melyik országból választott magának feleséget?</p> <p>– Milyen változásokat okozhatott az ország kulturális életében, hogy külföldről érkezett a királynő udvartartása?</p> <p>– Milyen előnyök vagy nehézségek származhatnak az idegen udvartartások egybeköltéséből?</p> <p>– Milyen hatással lehetett ez Magyarországra lakosságára?</p> <p>– Hogyan befolyásolta a társadalmi normák átalakulását?</p> <p>– Mi lett a törzsi szövetségekben élők hagyományai?</p>	<p>Csoportos foglalkoztatás Válasszák külön, a szerintük egybe tartozó képeket, és a képek alapján:</p> <p>1. Jellemezzék őket közösen, és írják is le egy lapra az elképzelt jó-rossz tulajdonságokat, majd vessék össze a csoportonként kialakult véleményeket! <i>vagy</i></p> <p>2. Önként jelentkezők „bújjanak” egy-egy képszerelő bőrébe, és mutatkozzanak be: a pozitív- és negatív tulajdonságaikat is osszák meg a többiekkel!</p> <p>Páros feladat Gyűjtsenek példákat arra, hogy honnan tudhatják meg a fiatalok, milyen közösségi értékeket fektettek írásba?</p> <p>– Miért fontosak az alábbi gondolatok?</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ mindenki szabadon gyakorolhatja vallását, ➤ megtarthatja kulturális szokásait, 	<p><i>Hívóképek kiosztása, 3-4 csoportnak ugyanaz: jellegzetes magyar (nomád) viseletű férfiak, német uralkodóházból érkezett nemesek, papok, István és Gizella (pl. a veszprémi szobor)</i></p> <p><i>Benczúr Gyula: Vajk megkeresztelése</i></p> <p><i>„Mert az egynyelvű és megszokású ország gyenge és esendő. Ennél fogva megparancsolom neked, fiam, hogy a jövevényeket</i></p>	<p>Az órai munka során itt több lehetőség közül lehet választani, attól függően, hogyan alakul az óra.</p> <p>Megemlíthető, hogy a későbbiekben bővebben is fognak a vallásokkal foglalkozni, de addig is feleleveníthető, hogy a házasságok gyakran vallási indíttatású vagy politikai befolyásra születtek:</p> <p>„Német krónikások feljegyezték, hogy a bajorok a házasságtól a kereszténység gyors terjedését várták, és ennek érdekében minden segítséget igyekeztek megadni a magyaroknak. Gizellával együtt jelentős számban érkeztek bajor papok, lovagok és mesteremberek az országba, és ha kellett, fegyverrel is támogatták Istvánt.”</p> <p>http://www.honvedelem.hu/cikk/27454</p> <p>***</p> <p>Magyarországon a kisebbségben élő nemzetiségek érdekében 1993-ban az Ország-</p>

		<ul style="list-style-type: none"> ➤ saját nyelvén taníthatja gyermekeit, ➤ a nemzetiségek önálló kisebbségi önkormányzatokat hozhatnak létre. 	<i>jóakaratóan gyámolítsad és becsben tartsad, hogy nálad szívesebben tartózkodjanak, mintsem másutt lakjanak.”</i> <i>Szent István intelmei VI.</i>	gyűlés hivatalosan is elfogadta a nemzetiségi törvényt, amelyben lefektették az etnikai- és nemzeti hovatartozásuknál fogva kisebbségben élők jogait.
Elérni kívánt cél: A magyar történelem jelentőségteljes eseményének felelevenítése során érzékelhetik, hogy a társadalmi normák nem köbevéstettek: íratlan szabályok, amelyeket a mindenkori történelmi változások nagymértékben befolyásolhatnak. A szolidaritás és együttérzés másokkal, idegen országból érkezett emberek nehéz helyzete iránt fontos erény. A négy sarkalatos erény: okosság, igazságosság, mértékletesség, bátorság.				
3. A KISEBBSÉGEK		Értékek: tájékozottság, türelem, okosság, igazságosság, tisztelet		Időkeret: 12 perc
TANKÖNYVI KAPCSOLÓDÁS	ÓRAVEZETÉS	ÓRAI MUNKAMENET		
FELADATOK, ILLUSZTRÁCIÓK	BESZÉLGETÉS, ÓRAVEZETÉS	FOGLALKOZTATÁS	KIEGÉSZÍTŐ TARTALOM	MEGJEGYZÉSEK
„Ezer zsiabdadt vágyból mért nem lesz Végül egy erős akarat? Hiszen magyar, oláh, szláv bánat Mindigre egy bánat marad...” (Ady Endre: Magyar jakobinus dala) Tk. 28–29. o.	– Mi tarthatja össze a különböző nemzetek fiait? – Hogyan lehetséges, hogy ugyanabban az országban élő nemzetiségek egyik ügyért közösen küzdenek, más esetben pedig egymás ellen fordulnak? – Mit jelent a kisebbség szó? – Milyen mértékben befolyásolja az emberi kapcsolatok alakulását a családi-, nemzeti- és háttér? – Hogyan alakulhat ki a véleményetek a különféle nemzetekről? – Honnan tudhatjátok, hogy	Egyéni gondolatalkotás – Létezik-e nemzeti erkölcs? – Saját nemzetükkel kapcsolatban milyen erényeket tudnának kiemelni? Párban vagy kis csoportban Keressenek a különféle nemzetek erkölcsi normái között eltéréseket! – Gyűjtsenek a Magyarországon élő nemzetiségekről pozitív példákat! (pl. svábok szorgalmasak) Egyéni gondolatalkotás Vitassátok meg a beszélgetések alapján, hogyan hasznó	Magyar népnyelvben elterjedt megnevezések különböző népekre: rác – szerb tót – szlovák muszka – orosz polyák – lengyel burkus – porosz <i>(történelmi Poroszország: a Visztula környékéről)</i> sváb – német <i>(Németország déli vidékéről)</i> „Az oláhok a „rumán” nevet a Berlieni Konferencián, 1878-ban kap-	Minden nemzetnek megvan a sajátos jellege, amely csak rá jellemző: saját nyelve-, kultúrája-, jellegzetes rasszjellege- és erkölcsi értékrendje. Társadalmi normái azonban eltérhetnek, más nemzetekétől (pl.: egyes iszlám országokban nem öltözhetnek kihívóan a nők, és ha megcsalják a férjüket, nyilvánosan megkövezhetik, kivégezhetik őket; a franciák egész másként értelmezik a szerelmi kapcsolatokat. Az olaszok, görögök adott szava más értelmet nyer, mint az angoloknál, akik

	<p>kinek a véleményére alapozzátok?</p> <p>– Mi alapján alakul ki a saját véleményetek a körülöttetek élőkről?</p> <p>– Mennyire befolyásolhatja az egyéniségetek, hogy milyen életformát tartotok szimpatikusnak vagy ellenszenvesnek?</p> <p>– Van-e olyan erény, ami jellemző a magyar emberre, és a Magyarországon élő kisebbségekre? (pl. a magyar virtus)</p>	<p>síthatjátok az ismert idézetet: <i>Minden ember egyszeri, egyedi és megismételhetetlen érték!</i></p>	<p>ták Gróf Andrássy Gyula javaslatára.” http://www.magtudin.org/Ruman.htm</p> <p>Etnikum* megnevezés az óra végén.</p>	<p>becsületbeli ügynek tartják.</p> <p>1993.évi LXXVII. kisebbségi törvény: „A kisebbséghez tartozó személynek és a közösségnek is joga e kisebbséghez tartozás szabad kinyilvánítása”</p>
--	---	--	---	--

Elérni kívánt cél: A serdülőkor érzelmi ingadozásai idején nagy szerepet játszhatnak a hozzájuk közel álló emberek, és bele sem gondolnak abba, hogy esetleg más nemzetiségű a barátjuk, ismerősük. Amint konfliktus alakul ki, azonnal előtörhetnek a másoktól hallott sztereotípiákra épülő nézetkülönbségek. Az egymásra való odafigyelés, és a személyes értékek előtérbe helyezése ráébresztheti őket, hogy minden ember egyenlő, és mindenki szerethető valamiért. A harag rossz tanácsadó. A közös munka alakítja a személyiséget.

4. NEMZETI TULAJDONSÁGOK, ETNIKAI SAJÁTOSSÁGOK		Értékek: önzetlenség, türelem, okosság, igazságosság, tisztelet, udvariasság, tapintat, elfogadás		Időkeret: 10 perc
TANKÖNYV TARTALMA	PEDAGÓGUS FELADATA	ÓRAI MUNKAMENET		
FELADATOK, ILLUSZTRÁCIÓK	BESZÉLGETÉS, ÓRAVEZETÉS	FOGLALKOZTATÁS	KIEGÉSZÍTŐ TARTALOM	MEGJEGYZÉSEK
<ul style="list-style-type: none"> • Milyen példákat tudsz felsorolni a Kárpát-medencén belüli békés egymás mellett élésre? • Milyen háborúról tudsz, amelyik etnikai konfliktus miatt robbant ki a Kárpát-medencében? • Milyen szerepet tölthet be a magyarság Kelet és Nyugat között? 	<p>– Mit tudtok a trianoni békeszerződésről?</p> <p>– Mit tudtok arról, hogyan alakult a történelmi Magyarország lakosságának élete az I. világháború után?</p> <p>– Milyen az erkölcsös magatartás?</p> <p>– Milyen okok miatt szokták elhagyni a hazájukat az embe-</p>	<p>Vitakultúra fejlesztése: Vitassátok meg, hogyan tudtak annak idején, és tudnak ma is, segíteni egymásnak a különféle nemzetiségű emberek, ha baj van?</p> <p>– Milyen új íratlan szabályok keletkeztek?</p> <p>Csoportos munkavégzés:</p>		<p>Az egyetemleges értékek, összetartó erejűek lehetnek pl. az élet tisztelete, igazmondás, becsületesség, mások jogainak tisztelete, tulajdonjog tisztelete, segítségnyújtás, törődés másokkal,</p>

	<p>rek?</p> <ul style="list-style-type: none"> – Hogyan lehet <i>idegenben</i> a magyarságtudatot megőrizni? – Hogyan találtak megélhetést, akik nem beszéltek a befogadó ország nyelvét? – Melyik országnak hoztak dicsőséget a kivándorolt magyar tudósok találmányai? – Vajon miért alakulhat ki egy-egy országban idegengyűlölet? – Hogyan érvényesült a békés egymás mellett élés elve? – Hogyan lehetséges, ellenfélből szövetségessé válni? – Mi a különbség az ellenség és az ellenfél jelentése között? 	<p>Kisebb csoportokban beszéljék meg, és egy személy ossza meg a többiekkel a kialakult véleményt!</p> <ul style="list-style-type: none"> – Milyen hazai kisebbségekről beszélhetünk napjainkban? –Milyen egyetemleges értékeket ismernek? – Hogyan segítették ezek az értékek az emberek beilleszkedését a szétszakadt országban az új életbe? – Szükséges-e egy másik ország határain belül a magyar hagyományokat ápolni? (<i>Indokolják meg a véleményüket!</i>) – Ők hogyan ápolják saját hagyományukat? (<i>Miért fontos ez számukra?</i>) 		<p>felelősségtudat, humor és derű öröme, jó keresése másokban, békés egymás mellett élés, természet védelme, felelős döntés hitele.</p>
<p>Elérni kívánt cél: Az eltérő szokások és kulturális hagyományok szükségszerűségének megértése és elfogadása. Segítőkészség különféle körülmények között élők iránt; a nemzetiségi- szokások és a tájnyelvek iránti tisztelet</p>				
<p>5. ÖSSZEFOGLALÁS – FELELŐSSÉGTUDAT</p>		<p>Értékek: önzetlenség, türelem, okosság, gondoskodás, az élet tisztelete, felelősségtudat</p>		<p>Időkeret: 5 perc</p>

TANKÖNYV TARTALMA	PEDAGÓGUS FELADATA			
FELADATOK, ILLUSZTRÁCIÓK	BESZÉLGETÉS, ÓRAVEZETÉS	FOGLALKOZTATÁS	KIEGÉSZÍTŐ TARTALOM	
Tk. 29. o.	<ul style="list-style-type: none"> – Mit jelent a globalizáció? – Milyen hatással van a különféle nemzetiségekre? – Miért törekszenek autonómiára egyes nemzetek? (pl. katalánok, írek, székelyek) 	<p>A vitakultúra fejlesztése</p> <ul style="list-style-type: none"> – Vitassák meg a globalizáció előnyeit és hátrányait! – Vessék össze az egy közös világnyelv esetleges bevezetésének hasznát a saját nyelvek jelentőségével! 		A globalizációs törekvések sok nép jellegzetességeit megpróbálták beolvasztani egy általánosan megfogalmazott értékrendbe, de a nemzeti identitástudat sok helyen gátat vetett ennek (pl. az angolok nem engedték lecserélni országukban a fontot euróra).
<p>Elérni kívánt cél: Az összefoglalás során megfogalmaztatható a gyerekekkel, az órán már elhangzott gondolatok alapján, hogy felelősek vagyunk a környezetünkben élőkért, mutassanak tiszteletet és megbecsülést a kulturális értékek iránt. Mindig felelősségteljesen döntsenek! „Úgy viselkedj másokkal, ahogyan te is elvárod, hogy veled viselkedjenek.” (Iszokratész)</p>				
HÁZI FELADAT! (LEHETŐSÉGEK)				
<p>Érdekes kérdések Tk. 29. o.</p> <p>***</p>	<p>– Olvassátok el a kérdéseket!</p> <p>***</p> <p>– Milyen nemzetiségűek az olvasmány szereplői?</p> <p>– Milyen jellembeli hasonlóságok találhatóak bennük?</p>	<p>– Válasszátok ki a számotokra legérdekesebbet, és dolgozzátok ki az egyik kérdést! Foglaltok össze egy rövid fogalmazásban a gondolataitokat!</p> <p>***</p> <p>Készítsetek A/3-as tablót egy Kárpát-medencében élő nemzet jellegzetességeiről, hagyományairól!</p> <p>Kreativitás és gondolkodás</p> <p>– Rajzolják le a becsei molnárok faluját! Személyesítsék</p>	<p>Kapcsolódó könyvek, filmek, weboldalak hivatkozásait nézzétek meg, és olvassgassatok! Szép és érdekes, ahogy az írók és költők megközelítik az óra témáját.</p> <p>Tk. 29. o.</p>	
<p>Móra Ferenc: A becsei molnárok</p>				

8

Tk. 97–99. o.	<ul style="list-style-type: none"> – Mit tudtok a török – magyar történelmi eseményekről? – Hogyan tudnátok meghatározni a becsületességet? – Miért maradhat valaki akkor is tisztességes, ha senki sem dorgálja meg, amikor rosszul cselekszik? 	meg rajta a <i>kísértést</i> is és a <i>jó döntést</i> is.		
---------------	---	--	--	--

*A törvény értelmében nemzeti és **etnikai kisebbség** minden olyan – a Magyar Köztársaság területén legalább egy évszázada honos népcsoport, amely az állam lakossága körében számszerű kisebbségben van; – tagjai magyar állampolgárok; – a lakosság többi részétől saját nyelve és kultúrája, valamint hagyományai megkülönböztetik; – egyben olyan összetartozás-tudatról tesz bizonyosságot, amely önazonosságának megőrzésére, közösségi érdekeinek kifejezésére és védelmére irányul. Magyarországon jelenleg honos népcsoportnak minősülnek a *bolgár, a cigány, a görög, a horvát, a lengyel, a német, az örmény, a román, a ruszin, a szerb, a szlovák és az ukrán* kisebbségek.¹

*Erkölc*s, azoknak a közösség által elfogadott íratlan szabályoknak (erkölcsi normák) az összessége, amelyek általánosan elfogadottak egy adott társadalmon belül.

Erkölcös magatartás, amennyiben a társadalmi normákhoz való alkalmazkodás az ember saját akaratából történik.

Az óravázlatot összeállította: Hajduné Tölgyesi Livia / OFI – 2014. november

¹ Kukorelli I. – Pozsár-Szentmiklósi Z.: Állampolgári ismeretek középiskolások számára, Mozaik Kiadó, Szeged, 2010. 155. o.